

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА НАПН УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК ХЯМЕ
(ФІНЛЯНДСЬКА РЕСПУБЛІКА)
СІЛЕЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У КАТОВИЦЯХ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ВАРШАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ НОРД (КОРОЛІВСТВО НОРВЕГІЯ)
МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ ІНКЛЮЗІЇ

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

Міжнародної науково-практичної конференції
**СУЧАСНИЙ ДИЗАЙН ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ:
УСПІШНІ УКРАЇНСЬКІ ТА ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ**

11 листопада 2025 року, м. Київ

УДК 376.1 + 371.3 + 37.018.1

Збірник тез наукових доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний дизайн інклюзивного навчання: успішні українські та зарубіжні практики» 11 листопада 2025 року. Київ: Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, 2025. 288 с.

Друкується за рішенням Вченої ради Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Протокол № 12 від 19.11.2025 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Олена МАРТИНЧУК, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор педагогічних наук, професор.

Тетяна СКРИПНИК, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доктор психологічних наук, професор.

Ірина МУЗИЧЕНКО, заступник декана з наукової роботи та міжнародної діяльності Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, доцент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук.

Галина ВАСИЛЬЄВА, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук.

Ганна СУПРУН, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат психологічних наук.

Тетяна ХОМИК, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук.

У збірнику тез наукових доповідей представлено результати досліджень, аналітичні матеріали й практичні напрацювання учасників конференції щодо розвитку інклюзивної освіти в Україні з урахуванням міжнародного досвіду. Матеріали висвітлюють формування інклюзивного освітнього середовища, систему підтримки дітей з особливими освітніми потребами, організацію соціально-психологічного супроводу та сучасні підходи до проектування інклюзивного простору. Представлені напрацювання сприяють обміну досвідом, поширенню ефективних практик та професійному зростанню фахівців у сфері інклюзивної освіти.

© Факультет психології, соціальної
роботи та спеціальної освіти

О. О. Красненко, Г. В. Супрун ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК В УЧНІВ З АУТИЗМОМ З ОПОРОЮ НА МЕТОД СЕНСОРНО- ІНТЕГРАТИВНОЇ ТЕРАПІЇ	134
М. О. Купченкова, О. В. Мартинчук МЕТОД СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК ЗАСІБ ПЕДАГОГІЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	136
В. О. Кушнарєва, Р. О. Павлюк ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА	138
А. П. Кушнірчук, Т. В. Хомик, С. О. Логвиненко ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ НАВИЧКИ МОВНОГО АНАЛІЗУ ТА СИНТЕЗУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	141
М. В. Лазаренко, Р. О. Павлюк РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ PECS	144
В. Р. Левчук, О. А. Козлюк ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕНВЕРСЬКОЇ МОДЕЛІ РАННЬОГО ВТРУЧАННЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА	147
Н. А. Лопатинська НЕЙРОПРОПИСИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГРАФОМОТОРНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	149
М. М. Мартинчук, Г. І. Васильєва ПОЛІСЕНСОРНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ: ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ «ГАРНОГО СТАРТУ»	151
М. М. Михальченко, О. П. Таран ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ТА РОЗУМІННЯ ЗВЕРНЕНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	153
В. М. Міронова ДЕНВЕРСЬКА МОДЕЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО- КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З РАС В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	155
В. М. Мошина, Е. А. Данілавічюте ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ КАТЕГОРІЙ ВІДМІНКА ТА РОДУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНШОМОВНИХ РОДИН	157

розвитку дітей. У Польщі застосовується форма WOPFU, призначена для комплексного функціонального оцінювання дітей з особливими освітніми потребами [2]. Вона містить чітко визначені критерії, що охоплюють основні сфери розвитку – мовленнєву, когнітивну, емоційно-соціальну та фізичну. Використання таких інструментів забезпечує системність, об'єктивність і можливість відстеження динаміки розвитку кожної дитини в освітньому процесі.

Отже, спостереження виступає не лише засобом збору інформації, а й ефективним інструментом педагогічної підтримки, який допомагає вихователю глибше розуміти дитину, розкривати її потенціал і своєчасно реагувати на індивідуальні освітні потреби. Розвиток теоретико-методичних засад організації спостереження у закладах дошкільної освіти є важливим напрямом модернізації інклюзивної дошкільної освіти, оскільки від якості цього процесу залежить ефективність психолого-педагогічного супроводу та успішна соціалізація дитини. Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробленні структурованих інструментів педагогічного спостереження, адаптованих до українського освітнього контексту, створенні методичних рекомендацій для педагогів, а також у дослідженні можливостей використання цифрових технологій для фіксації, аналізу та зберігання результатів спостережень.

Список використаних джерел:

1. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. О.В. Мартинчук. Київ : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с.
2. Efektywna obserwacja nauczycielska w przedszkolu: przewodnik metodyczny. Warszawa: ORE, 2019. URL: https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/2019/10/efektywna_obserwacja_nauczycielska.pdf
3. International Step by Step Association. Competent Educators of the 21st Century: *Principles of Quality Pedagogy*. Leiden: ISSA, 2010. 52 с.

В. О. Кушнарєва, м. Київ

vokushnarova.fpsrso24m@kubg.edu.ua

Р. О. Павлюк, м. Київ

r.pavliuk@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА

Останніми роками зростає кількість дітей із розладами аутистичного спектра (РАС), що зумовлює актуальність пошуку ефективних шляхів логопедичної допомоги у ранньому віці. Молодший дошкільний вік є критичним для формування базових комунікативних умінь, тому своєчасне корекційне втручання значно підвищує успішну соціалізацію дитини. Метою дослідження є аналіз

науково-методичної літератури щодо існуючих підходів до логопедичної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з РАС.

Аутизм як науковий термін походить від грецького αὐτός – «сам» [2] і вперше був уведений Е. Блейєром для позначення симптому шизофренії – відходу від реальності та занурення у власний світ [3]. Значний внесок у його дослідження зробив Ж. Ітар, який звернув увагу на труднощі дітей у соціалізації, інтелектуальний мутизм та мовленнєві порушення, розробивши при цьому методики діагностики та корекції [4].

Сьогодні поняття трансформувалося у термін «розлади аутистичного спектра» (РАС), що охоплює різні форми патології розвитку з багатофакторною природою. Діти з РАС характеризуються труднощами у соціальній взаємодії та комунікації, емоційною нестабільністю й стереотипними формами поведінки [7]. Це визначає потребу в індивідуалізованих корекційних програмах та комплексній логопедичній підтримці.

Феномен аутизму широко досліджений у зарубіжній науці (L. Kanner, H. Asperger, S. Baron-Cohen, U. Frith) і набуває вагомого значення в Україні (К. Острозька, Т. Ілляшенко, С. Конопляста, К. Рождественська, Т. Скрипник, М. Химко та ін.) [1]. Встановлено, що аутизм має складну, багатофакторну природу: у 10% випадків виявляють чіткі медичні причини, проте найчастіше його розвиток пояснюється поєднанням генетичних чинників і зовнішніх впливів [6].

Сучасна наука пропонує кілька гіпотез виникнення РАС: нейродизонтогенетичну (порушення дозрівання мозку на ранніх етапах онтогенезу), нейрохімічну (дисбаланс нейромедіаторів), теорію окисного стресу, аутоімунні та когнітивні концепції. Перспективною є й гіпотеза «дзеркальних нейронів», що пояснює дефіцит соціальних навичок у дітей з аутизмом.

Основними проявами РАС є соціальна ізоляція, труднощі у мовленні, обмежені інтереси й стереотипні дії [5]. У психолого-педагогічному аспекті аутизм є серйозною проблемою, що потребує комплексної та індивідуалізованої роботи. Корекційна діяльність спрямована на розвиток мовленнєвих і соціальних умінь, використання альтернативних засобів комунікації (піктограми, жести, комунікаційні дошки) та раннє втручання. Ефективність такої роботи залежить від узгоджених дій логопеда, психолога, педагогів і батьків, а також від створення сприятливого освітнього середовища.

Мовленнєвий розвиток дітей з РАС характеризується значною гетерогенністю та непередбачуваною динамікою. Одні діти демонструють затримку появи перших слів або навіть повну відсутність мовлення, інші – ранній початок словотворення, але без комунікативної функції. У багатьох випадках спостерігається регрес мовлення у 2–2,5 роки, що супроводжується появою вокалізацій та ехोलалій.

Дослідження (H. Tager-Flusberg, M. Kjelgaard, A. Norrelgen та ін.) показують, що мовленнєві труднощі охоплюють усі рівні: від фонетико-фонематичного до прагматичного. Характерними є обмежений словниковий запас, труднощі з

формуванням граматичних конструкцій, використання стереотипних фраз, проблеми з розумінням абстрактних висловів. Українські дослідники (К. Островська, Н. Базима, Т. Скрипник) підкреслюють залежність мовленнєвого розвитку від сенсорних і когнітивних чинників, а також важливість раннього логопедичного супроводу. Різні варіанти мовленнєвого розвитку – від мутизму й алалії до відносно збереженого мовлення з порушеннями його соціального використання – потребують індивідуалізованих корекційних програм, що поєднують роботу з вербальними і невербальними засобами комунікації.

Одним із провідних напрямів допомоги дітям з розладами аутистичного спектра є логопедична робота, адже саме мовлення визначає можливості соціальної інтеграції та комунікації. Відхилення у мовленнєвому розвитку часто стають першою причиною звернення батьків до фахівців, і логопед нерідко виступає ключовою фігурою в діагностиці та організації подальшого супроводу. Специфіка мовленнєвих труднощів при РАС охоплює широкий спектр – від мутизму та ехололій до порушень просодики і прагматичної складової мовлення, що ускладнює ініціацію та підтримання контакту [1].

Ефективність логопедичної допомоги забезпечується поетапністю (адаптація, формування наслідування та словника, розвиток діалогічного мовлення), використанням візуальної підтримки, соціальних ігор, альтернативних систем комунікації (PECS, Макатон) та обов'язковою співпрацею з батьками. Такий підхід дозволяє не лише коригувати мовленнєві вади, а й створювати умови для формування базових соціально-комунікативних навичок, що визначають подальшу успішну інтеграцію дитини в освітнє і соціальне середовище.

Список використаних джерел:

1. Островська К. О., Качмарик Х. В., Дробіт Л. Р. Основи діагностики дітей з розладами аутистичного спектра: навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 124 с.
2. Autism. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. URL: <https://www.etymonline.com/word/autism>
3. Bleuler E. Dementia Praecox oder Gruppe der Schizophrenien. Leipzig / Wien: Deuticke, 1911. [Електронний ресурс]. URL: <https://philarchive.org/rec/BLEDPO-2>
4. Carrey N. The boy who could not speak: The case of Victor of Aveyron and the development of the concept of intellectual disability and autism // Journal of Autism and Developmental Disorders. 1995. Vol. 25, No. 2. P. 219–228. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF02178598>
5. Ghezzi P. M., Bonow J. A., Doney J. K. Psychological theories of childhood autism // Neupsy Key. 2014. URL: <https://neupsykey.com/psychological-theories-of-childhood-autism/>

6. Keil-Stietz K., Lein P. J. Gene $\times$ environment interactions in autism spectrum disorders. *Current Topics in Developmental Biology*. 2023. Vol. 151. P. 1–35. DOI: <https://doi.org/10.1016/bs.ctdb.2022.11.001>

7. Lai M.-C., Kasseh C., Besney R., Bonato S., Hull L., Mandy W., Szatmari P., Ameis S. H. Psychiatric comorbidities in children with ASD: Autism and beyond. *Frontiers in Psychiatry*. 2021. Vol. 12, Article 673169. URL : <https://www.frontiersin.org/journals/psychiatry/articles/10.3389/fpsyt.2021.673169/full>

А. П. Кушнірчук, м. Київ

apkushnirchuk.fpsrso24m@kubg.edu.ua

Т. В. Хомик, м. Київ

t.khomyk@kubg.edu.ua

С. О. Логвиненко, м. Київ

s.lohvyненко@kubg.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ СФОРМОВАНOSTІ НАВИЧКИ МОВНОГО АНАЛІЗУ ТА СИНТЕЗУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Навички мовного аналізу та синтезу є ключовими в сучасних лінгво-логопедичних дослідженнях, оскільки вони забезпечують здатність до розуміння й конструювання мовних одиниць та успішну мовленнєву діяльність (Е. Данілавичюте, В. Ільяна, Л. Тенцер, Л. Трофименко, Н. Чередніченко та ін.).

Мовний аналіз як складний когнітивний процес дозволяє людині сприймати, розуміти й обробляти мовленнєву інформацію. За Н. Голуб, Л. Трофименко та ін. наголошують, що його головною метою є розчленування мовного потоку на менші елементи (слова, склади, звуки) та визначення їх функції в загальній структурі мовлення. Завдяки ньому відбувається розпізнавання елементарних мовних одиниць і аналіз складних мовних конструкцій. Водночас, мовний синтез як складний когнітивно-мовленнєвий процес, що дозволяє об'єднувати окремі мовні елементи у цілісні конструкції, забезпечує створення зв'язних висловлювань і текстів [1; 8].

У процесі формування навичок мовного аналізу та синтезу задіюється низка взаємопов'язаних когнітивних механізмів, координація яких забезпечує повноцінне сприйняття, розуміння та продукування мовлення. До таких механізмів належать сенсорне сприйняття, увага, різні форми пам'яті, а також мисленнєві операції – порівняння, аналіз, синтез та узагальнення. Як зазначають Є. Соботович, В. Тищенко та ін., включення мисленнєвих операцій у мовленнєву діяльність створює умови для якісного розвитку мовного аналізу та синтезу. Результати досліджень українських науковців (А. Богущ, Н. Гаврилова, Є. Соботович та ін.) підкреслюють, що зазначені навички перебувають у тісному взаємозв'язку з розвитком фонематичних процесів, оволодінням лексико-